

9. Лішанський М.Л. Фінанси в сільському господарстві: навч. посіб. для вузів / М.Л. Лішанський, І.Б. Маслова - 1999. - 430 с.

10. Майзус Н.С. Финансы. Финансы и статистика / Н.С. Майзус - 2008. – 290 с.

11. Маслак О. Можливості зовнішнього фінансування/ О. Маслак// Пропозиція. – 2014. - № 10. – С. 36-38.

12. Радченко О. Що готує Держбюджет-2017 для аграріїв/ О.Радченко// Агробізнес сьогодні. - 2016. – № 20. - С. 16-19.

13. Філімонов О.С. Фінанси підприємства: Навчальний посібник. / О.С. Філімонов – 2-ге вид. 2004. – 328 с.

© Халатур С.М., 2018

5.3. Методи фінансування інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств

Сільське господарство відіграє провідну роль у розвитку економіки країни в цілому та постійно демонструє позитивні тенденції щодо покращення фінансово-економічного зростання галузі. Але поряд з цим постійно постає питання пошуку додаткових інвестицій для підтримання розрахункової дисципліни на належному рівні, покриття касових розривів, мобілізації оборотних засобів та дебіторської заборгованості у капітальні вкладення, створення ефективного механізму фінансового забезпечення інвестиційної діяльності для сільськогосподарських підприємств.

За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України станом на початок 2018 року в агропромисловому комплексі України реалізується 474 інвестиційних проєктів загальною вартістю майже 41,3 млрд гривень. Завершення цих проєктів створить близько 16 тисяч нових робочих місць для працівників не лише сільської місцевості. Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій залишаються власні кошти виробників (74,3%), а загальна вартість інвестпроєктів варіюється від 0,1 млн до 9,6 млрд гривень.

Але, поряд з такими позитивними тенденціями в бік покращення ведення інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств, залишається актуальною проблема визначення та симбіозу методів фінансування інвестиційної діяльності для аграрної сфери економіки України,

що набуває в сучасних умовах принципово новий, стратегічний статус. Світове виробництво, маючи відпрацьовану систему фінансового забезпечення інвестиційних процесів, характеризується сьогодні швидким зростанням масштабів виробництва, поглибленням галузевої диференціації та міжнародного поділу праці, розвитком процесів спеціалізації та кооперування, загостренням міжнародної конкуренції і різким зростанням конкурентоспроможності.

Проблемами пошуку оптимальних шляхів фінансового забезпечення інвестиційної діяльності для сільськогосподарських підприємств розглядалися у працях багатьох вітчизняних вчених, таких як: Александрової М.М., Андрійчука В., Виговської Н.Г., Городянської Л.В., Демчук Н.І., Довбиш Г.В., Катан Л.І., Макаренка П.М. та ін. науковців. Але динамічний розвиток вітчизняної економіки у питанні інвестиційної діяльності потребує постійного наукового пошуку по даній темі дослідження.

Постійно постає питання пошуку та обґрунтування альтернативних методів фінансового забезпечення інвестиційної діяльності для сільськогосподарських підприємств та подальше їх використання у покращенні фінансових показників, що характеризують діяльність підприємства та його фінансових стан по відношенню до конкурентів галузі.

Діяльність будь-якого підприємства спрямована на результат, тобто на отримання прибутку. Побудова ефективного бізнес-процесу на сільськогосподарському виробництві безпосередньо впливає на його дохідність. Основою професійного менеджменту на сільськогосподарському підприємстві повинен бути пошук усіх можливих методів та засобів для максимізації прибутку. Не менш актуальним залишається питання пошуку додаткових інвестицій для нормального функціонування діяльності сільськогосподарських підприємств, що в свою чергу дасть можливість підвищити загальний економічний ефект від виробництва.

Труднощі у виборі та гармонізації методів фінансування інвестиційної діяльності, необхідних для здійснення господарської діяльності сільськогосподарських підприємств ускладнюються ще й розбіжностями в теоретичних підходах щодо класифікації таких методів. Зокрема, в своїх наукових

дослідженнях Боброва О.Г. зазначає, що, перш за все, методи фінансування інвестиційної діяльності слід класифікувати на внутрішні та зовнішні [3]. Такий підхід можна було б розглядати як узагальнюючий, проте при детальному аналізі автор відносить до зовнішніх методів фінансування інвестиційної діяльності бюджетне фінансування, банківські кредити, емісію цінних паперів, а також внески трудових колективів, що, вважаю, не зовсім відповідає визначенню зовнішнього фінансування.

Цікавими, на мою думку, є міркування В.М. Гриньової та В.О. Коюди, які пропонують підійти до формування шляхів фінансування інвестиційної діяльності з позиції визначення їх функціонального призначення [6]. Проте я не погоджуюсь з досить обмеженим, на мій погляд, переліком методів фінансування, який запропонований ученими щодо інвестиційної діяльності.

Вчений-економіст Д.В. Непотенко виділяє наступні методи фінансування внутрішніх інвестицій підприємства, як: фондовий ринок, банківське кредитування, іпотека, лізинг тощо [7].

М.М. Александрова, Н.Г. Виговська, Г.Г. Кірейцев, А.М. Поддєрьогін та деякі інші вчені розглядають методи фінансування інвестиційної діяльності з погляду класифікації фінансових ресурсів підприємства залежно від об'єкта фінансування [1, 8]. Відповідно до цих міркувань, методи фінансування доцільно поділяти на власні, залучені й позикові.

Отже, з використанням принципів системності та комплексності, а також на основі аналізу останніх наукових публікацій, було розроблено та запропоновано власну узагальнюючу класифікацію методів фінансування інвестиційної діяльності, що, на мою думку, сприятиме забезпеченню оптимізації структури таких методів для кожного сільськогосподарського підприємства (рис.1).

Вважаю, що в умовах трансформації ринкових відносин та формуванні інноваційно – інвестиційної моделі розвитку аграрної сфери власним та прирівняним до них джерелам необхідно відводити чільне місце та пріоритетне значення у забезпеченні фінансування інвестиційної діяльності підприємства.

Багато дослідників відзначають, що внутрішні джерела інвестиційних ресурсів підприємства формуються саме за рахунок амортизаційних відрахувань на діючий основний

капітал, а також відрахувань від прибутку на інвестиційні потреби [2, 4, 5].

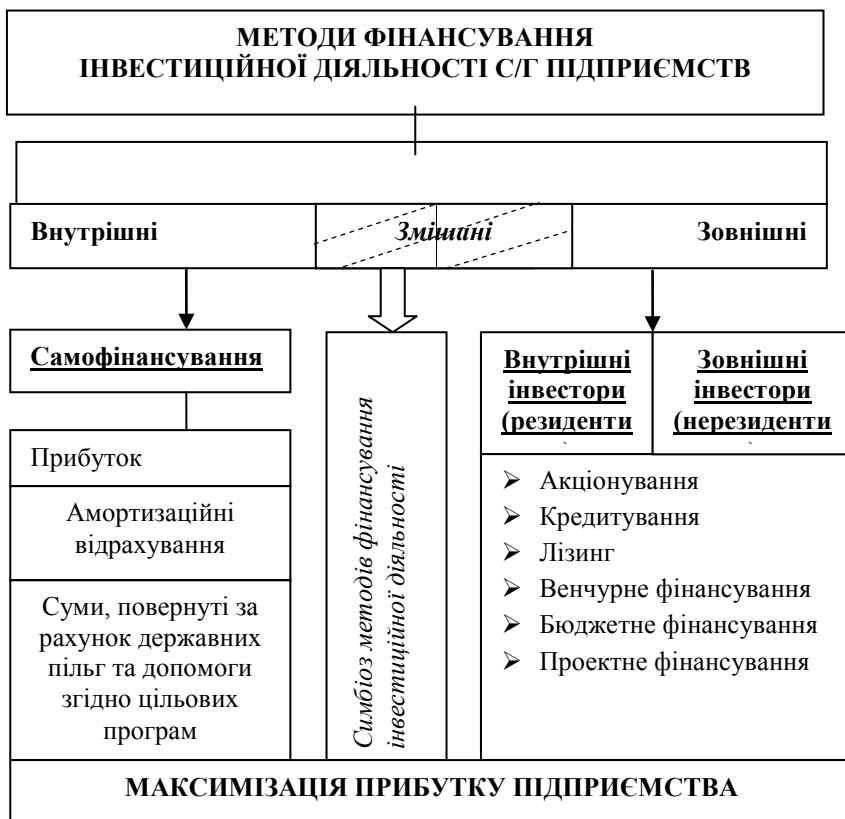

Рис. 1. Методи фінансування інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств

Примітка: власна розробка автора

Амортизаційні відрахування підприємств, беззаперечно, відіграють важливу роль в інвестиційному забезпеченні економіки, та, як зазначають науковці Національного Інституту стратегічних досліджень при Президентові України економіки НАН України, є головним джерелом фінансування інвестицій в основний капітал у будь-якій постіндустріальній країні. Важливо, що за рахунок амортизації економіки розвинутих країн світу

забезпечують понад 70% валових капіталовкладень, які є вкладеннями на систематичній основі, що підтримують кругообіг основного капіталу.

У контексті формування власних інвестиційних ресурсів підприємств важливого значення набуває прискорена амортизація. Ефективність якої полягає в тому, що: суб'єкти господарювання одержують додаткові кошти, не обтяжені податком (на відміну від прибутку); на амортизаційні відрахування не впливають кон'юнктурні зміни в економіці (спад виробництва, зміна цін і ставок за кредитами), тобто вони є стабільним джерелом фінансових ресурсів на підприємстві; - амортизаційні відрахування є власними коштами підприємств, тобто не передбачають виплату відсотків за кредитами, а це в цілому підвищує ефективність виробництва; наявність амортизаційного фонду і необхідність використовувати його за цільовим призначенням змушують керівництво підприємства витратити ці кошти на оновлення обладнання, що збільшує його конкурентоспроможність.

Як показує практика останніх двадцяти років, амортизаційна політика в нашій державі характеризується своєю непослідовністю і є не до кінця виваженою та прогнозованою, що призводить до порушення економічної сутності самого амортизаційного процесу.

Більшість власників сільськогосподарських підприємств відмовляється вкладати отримані прибутки в підвищення ефективності діяльності свого підприємства, таким чином виводячи ці ресурси в інші, більш прибуткові сектори економіки. На мою думку, розвитку таких процесів сприяє недосконалість існуючої законодавчої бази, в якій функціонують сільськогосподарські підприємства. В цьому контексті пропонується формування спеціального грошового фонду під назвою «пул» підприємства, в якому будуть акумулюватися не лише кошти у вигляді нерозподіленого прибутку та амортизаційних відрахувань, які на сьогоднішній день використовуються не завжди за цільовим призначенням, а, у більшості випадків, направлені на покриття нестачі оборотних коштів, а й кошти зекономлені за рахунок державних пільг.

З урахуванням обмеженості обсягів і джерел формування власних фінансових ресурсів та необхідності підтримання

безперервності діяльності підприємства, досить важливе значення набуває одна з альтернатив – зовнішні методи фінансування інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств.

У відповідності з теоретичним засадами фінансування інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання виділяють наступні методи фінансового забезпечення інвестиційної діяльності: самофінансування, акціонування, кредитне фінансування, венчурне фінансування, лізинг, бюджетне фінансування, змішане фінансування, проектне фінансування.

Самофінансування – внутрішнє фінансування, забезпечується за рахунок підприємства, яке планує реалізувати інвестиційний проект. Воно передбачає використання статутного капіталу, а також фінансових ресурсів, що формується під час фінансово – господарської діяльності підприємства, перш за все, чистого прибутку і амортизаційних відрахувань. При цьому формування фінансових ресурсів, призначених для реалізації інвестиційного фінансування, повинно носити виключно цільовий характер, що досягається, зокрема, шляхом виділення самостійного бюджету інвестиційного проекту. Але необхідно відмітити, що самофінансування може бути використано тільки для реалізації невеликих інвестиційних проектів. Капіталомісткі інвестиційні проекти, як правило, фінансуються за рахунок не тільки внутрішніх, але і зовнішніх джерел.

Акціонування, а також інші форми часткового фінансування (пайові та інші внески до статутного капіталу) може здійснюватися в трьох основних формах: проведення додаткової емісії акцій діючого підприємства, що за організаційно-правовою формою є акціонерним товариством; залучення додаткових коштів (інвестиційних внесків, вкладів, паїв) засновників діючого підприємства для реалізації інвестиційного проекту; створення нового підприємства, призначеного спеціально для реалізації інвестиційного проекту з відтворення (активодержатель).

До переваг даного методу можна віднести: виплати за користування залучених ресурсів, що не несуть безумовний характер, а здійснюються в залежності від фінансового результату акціонерного товариства; має істотні масштаби і необмежено по термінах; емісія акцій дозволяє забезпечити формування необхідного обсягу фінансових ресурсів на початку

реалізації інвестиційного проекту, а також відстрочити виплату дивідендів до настання того періоду, коли інвестиційний проект почне генерувати доходи; контроль власників акцій за цільовим використанням коштів; поліпшення іміджу, фінансового стану, зростання капіталізації, розширення та розвиток діяльності підприємства.

Тодія як недоліками акціонування, а також інших форм часткового фінансування є: значні операційні витрати на лістинг акцій; складна процедура емісії цінних паперів компанії – емітента, великі грошові затрати на професійні послуги учасників ринку цінних паперів, які виконують функції андерайтера та інвестиційного консультанта; обсяг випущених акцій не завжди може бути розміщений на 100%; виплата дивідендів; інформаційна відкритість емітента.

Кредитне фінансування інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств повинно здійснюватися за допомогою інвестиційних кредитів, які є однією з найбільш ефективних форм зовнішнього фінансування інвестиційних проектів в тих випадках, коли підприємство не може забезпечити їх реалізацію за рахунок власних коштів та емісії цінних паперів. Привабливість даної форми фінансування пояснюється, насамперед: можливістю розробки гнучкої схеми фінансування; відсутністю витрат, пов'язаних з реєстрацією та розміщенням цінних паперів; використанням ефекту фінансового важеля, що дозволяє збільшити рентабельність власного капіталу в залежності від співвідношення власного та позичкового капіталу в структурі інвестованих коштів і вартості позичкових коштів; зменшення оподаткованого прибутку за рахунок віднесення процентних виплат на витрати, що включаються до собівартості реалізованої продукції.

Як правило, використовуються середньо і довгострокові інвестиційні кредити, тому що термін його повинен співпадати з термінами реалізації інвестиційного проекту. При цьому інвестиційний кредит може передбачати наявність пільгового періоду, тобто періоду відстрочки погашення основного боргу. Така умова полегшує обслуговування кредиту, але збільшує його вартість, так як процентні платежі обчислюються з непогашеної суми боргу.

Венчурне фінансування передбачає залучення коштів у статутний капітал підприємства інвесторів, які спочатку ставлять за мету продати свою частку в підприємстві після того, як її вартість в ході реалізації інвестиційного проекту зростає. Доходи, пов'язані з подальшим функціонуванням створеного підприємства, будуть отримувати ті особи, які придбають у венчурного інвестора його частку.

Обсяги венчурного фінансування в країнах з розвиваючою економікою динамічно зростають. Венчурний капітал набуває вирішальну роль у розвитку економіки. Це пов'язано з тим, що саме завдяки венчурним підприємствам вдалося реалізувати значну кількість розробок у новітніх галузях, забезпечити швидке переоснащення та реструктуризацію виробництва на сучасній науково-технічній основі.

Лізинг - це лояльний та гнучкий фінансовий механізм у структурі методів фінансового забезпечення інвестиційної діяльності, все більш і більш набирає обертів при фінансуванні сільського господарства, яке є однією з найбільш ризикових ланок господарства, де маємо справу з живими організмами.

Для більш стрімкого розвитку лізингових операцій в Україні необхідно створити гнучку законодавчу базу, розробити більш гнучкі, адаптовані умови для надання активів у лізинг державною та комерційними компаніями, скоординувати взаємозв'язок між підприємствами першої та другої сфер АПК.

Бюджетне фінансування – надане в безповоротному порядку грошове забезпечення, виділення (асигнування) грошових коштів із державного (місцевого) бюджету на витрати, пов'язані з виконанням державних замовлень, державних програм, утриманням державних організацій. Здійснюється у формі виділення фінансових ресурсів (бюджетних асигнувань) за певним призначенням для досягнення загальнодержавних цілей або для покриття витрат галузей, підприємств, які перебувають на повному або частковому державному грошовому забезпеченні. Кожне окреме бюджетне підприємство, організація або установа отримує асигнування лише з одного бюджету. Саме це є одним зі специфічних принципів бюджетного фінансування поряд із загальними принципами здійснення видаткової політики.

На сьогоднішній день згідно Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року

передбачається часткова компенсація вартості необоротних активів, придбаних для розвитку галузі. Так до 70% вартості інвестованого капіталу повертається в тваринницьких кооперативах, 80% - у садівництві.

Вважаю, що до основних переваг бюджетного фінансування належать: диверсифікація та зниження надлишкової залежності економіки області від промисловості; можливість подальшого розвитку кластера на базі вже існуючої високої конкурентоспроможності на національному рівні; велика кількість сільгоспвиробників з ідентичними інтересами та проблемами; можливість надати імпульс розвитку депресивним сільським районам.

До недоліків можна віднести: залежність кластера від національної влади у ряді ключових сфер, включаючи ринок землі, виділення субсидій, регулювання імпорту, неефективний механізм регулювання цін, високі адміністративні бар'єри, недорозвиненість лізингових схем; застарілі технології, недостатня кількість сільськогосподарської техніки, слабкий рівень розвитку сільськогосподарської інфраструктури, застаріла система зрошення; невідповідність навчальних програм потребам бізнесу, недостатня кількість висококваліфікаційних кадрів на всіх рівнях; консерватизм фермерів та недовіра один одному та представникам влади.

При цьому необхідно враховувати, що в умовах членства в СОТ Україна повинна виконувати вимоги щодо бюджетного фінансування діяльності підприємств сільського господарства за «жовтим» та «зеленим» кошиками, а це, в свою чергу, сприятиме поліпшенню аграрного сектору економіки, підвищенню продуктивності та рентабельності галузі.

В економічній літературі існують різні погляди з питання про склад методів фінансування інвестиційних проектів. Одне з основних розбіжностей пов'язано з розумінням терміна «проектне фінансування». Під проектним фінансуванням розуміється сукупність форм і методів фінансового забезпечення реалізації інвестиційного проекту. Проектне фінансування розглядається як спосіб мобілізації різних джерел фінансування та комплексного використання різних методів фінансування конкретних інвестиційних проектів; як фінансування, що має виключно

цільовий характер використання коштів для потреб реалізації інвестиційного проекту.

Таким чином, у реаліях сьогодення для підприємств аграрної сфери економіки України актуальною є необхідність пошуку та вдалого формування диверсифікованих методів фінансування інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Класичні методи фінансування, що представлені, переважно, у формі амортизації та нерозподілених прибутків, неспроможні повністю забезпечити реалізацію економічного зростання галузі у необхідних обсягах та на належних засадах. Інвестиційне фінансування діяльності сільськогосподарського підприємства є альтернативним фінансовим інструментом, яке дозволить підвищити ефективність фінансового стану його діяльності.

Бібліографічні посилання

1. Александрова М.М. Фінанси підприємств: навч. посібник. [для студ. екон. спец.] / М.М. Александрова, Н.Г. Виговська, Г.Г. Кірейцев, О. М. Петрук, С.О. Маслова / за ред. Г.Г. Кірейєва. - Вид. 2-ге, [доп. і перероб.]. - К.: Вид-в ЦУЛ, 2012. - 432 с.
2. Андрійчук В. Фонди не зношуються, зношуються засоби праці / В. Андрійчук // Голос України. - 2009. - № 6. - С. 3.
3. Боброва О.Т. Формування джерел відтворення основних засобів аграрних підприємств / О.Г. Боброва // Економіка та підприємництво: зб. наук, праць молодих учених і аспірантів / [відп. ред. С.І. Дем'яненко]. - К.: КНЕУ, 2010. - Вип. 5.- С. 116-121.
4. Городянська Л.В. Амортизаційна політика та напрями відтворення фінансово-економічних ресурсів у бухгалтерському обліку / Л.В. Городянська // Фінанси України. - 2009. - №11. - С. 112-121.
5. Довбиш Г.В. Амортизація основних засобів: філософія обліку нарахування і використання / Г.В. Довбиш // Економіка: проблеми теорії і практики. - 2008. - Вип. 213.-Т. IV.-С. 994-1002.
6. Інвестиційний менеджмент: навч. посіб. / [Гринькова В.М., Корда В.О., Лепейко Т.І та ін.]. - [2-те вид., доопр].- Х.: ВД : «ІНЖЕК», 2015. - 664 с.
7. Непотенко Д.В. Деякі напрямки залучення внутрішніх інвестицій в АПК / Д.В. Непотенко // 36 наук. праць / Уманська державна аграрна академія. - Умань, 2015. - Вип. 53. -С. 286-290.
8. Фінанси підприємств: підручник / [А.М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.] ; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. - [5-те вид.]- К.: КНЕУ, 2014. - 546 с.

© Колеснік Я.В., 2018